

КРИМИНОЛОГИЙН ОНОЛ, ПРАКТИКИЙН ТУЛГАМДСАН АСУУДАЛ

УЛСЫН ОНЦ ЧУХАЛ ОБЪЕКТОД ҮЙЛДЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ, ЗӨРЧЛИЙН ШАЛТГААН, НӨХЦӨЛ

IT IS WORKING AT STATE FACILITIES CAUSES OF CRIMES AND VIOLATIONS

Л.Бат-Очир

ДХИС-ийн Цагдаагийн сургуулийн Эрүүгийн эрх зүй, криминологийн тэнхимийн эрхлэгч, доктор (Ph.D), дэд профессор, цагдаагийн дэд хурандаа

Bat-Ochir L

Head of the Department of Criminal Law and Criminology of the University of Internal Affairs of Mongolia, Candidate of Law, Associate Professor, Police Lieutenant Colonel

Хураангуй: Монгол Улсын онц чухал объектод үйлдэгдэж байгаа гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх замаар түүнд нөлөөлж буй шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлж, цаашид анхаарах асуудлын талаар тодорхой санал дэвшүүлсэн.

Abstract: Analyzing the statistical data of crimes and violations committed in the most important objects of Mongolia, the causes and conditions affecting them were determined, and specific suggestions were made about the issues to be considered in the future.

Түлхүүр үгс: Аюулгүй байдал, гэмт хэрэг, зөрчил, онц чухал объект, хамгаалалтын бүс, хорлон саатуулах, хорлон сүйтгэх, шалтгаан, нөхцөл.

Keywords: Security, crime, violation, critical objects, security zone, causality, sabotage, causes, conditions.

Монгол Улсын Дотоодын цэргийн байгууллага нь Монгол Улсын Засгийн газраас тогтоосон онцгой ач холбогдол бүхий байгууллага, үйлдвэр, барилга байгууламж буюу улсын онц чухал объектын хэвийн ажиллагааг хангах, халдлагаас урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, хамгаалж байгаа объектод нэвтрэх хүн, эд зүйл, тээврийн хэрэгслийг шалгах, хамгаалалтын бүсэд тогтоосон дэглэм, журмыг сахиулах, нийтийн хэв журам сахиулах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах болон хуулиар тогтоосон бусад үүргийг биелүүлэх бие даасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлдэг байгууллага юм.

Дотоодын цэргийн байгууллага нь үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх буюу улсын онц чухал объектын хэвийн үйл ажиллагаа, аюулгүй байдлыг хангах нь Үндэсний аюулгүй байдлын тулгуур асуудлын нэг юм. Улсын онц чухал объектод үйлдэгдэж буй гэмт хэрэг, зөрчлийн нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийх нь, тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх арга замыг тодорхойлоход чухал ач холбогдолтой. Тийм учраас гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх нь Дотоодын цэргийн байгууллагын үндсэн үүрэг гэж үзэх үндэстэй¹.

Сүүлийн үед улсын онц чухал объектод хууль бусаар нэвтрэх, галт зэвсэг, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших, үзэл бодлоо илэрхийлэх, иргэний нийгмийн хөдөлгөөн нэрээр ард нийтийг хууль бус үйлдэлд турхирах, уриалах, жагсаал цуглааныг зохион байгуулах мэтээр эмх замбараагүй байдлыг бий болгох, онц чухал объектод нэвтрэхийг завдах үйлдэл багагүй гарах боллоо. Ийм учраас

¹ Дотоодын цэргийн тухай хуулийн 11.1 дүгээр зүйлийн 6, 12.1 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсэг

нийтийн хэв журам сахиулах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах болон хуулиар тогтоосон бусад үүргийг биелүүлэх явцад гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах шаардлага үүсэж байна.

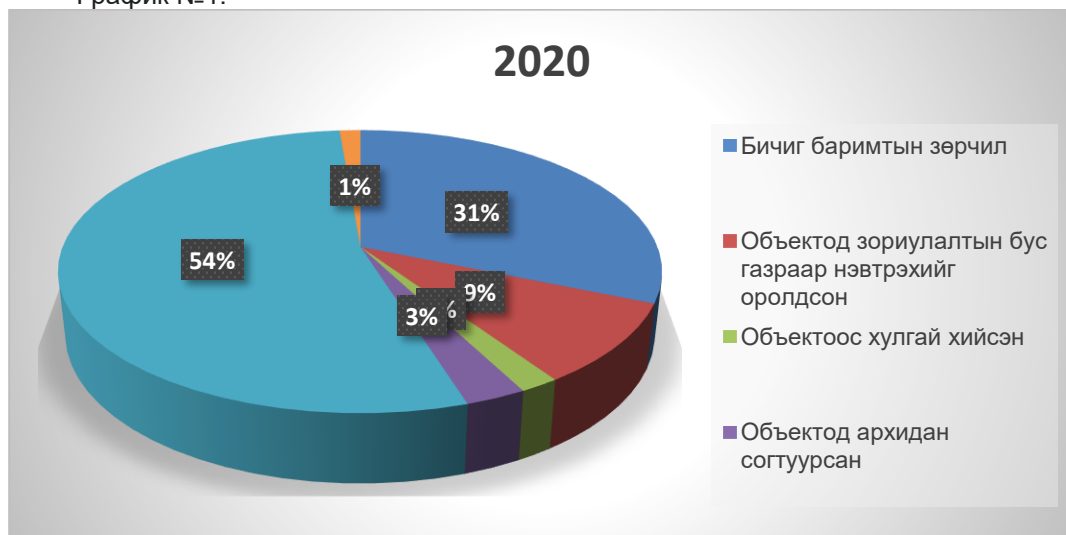
Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажил гэдэг нь гэмт хэргийн тухай мэдээллийг судалсны үндсэн дээр гэмт хэрэг үйлдэгдэж байгаа шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох, арилгах, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох талаар авч байгаа цогцолбор арга хэмжээг хэлнэ².

Энэхүү судалгааны ажлын зорилго нь сүүлийн 3 жилийн байдлаар улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн тоон үзүүлэлтэд дүн шинжилгээ хийж улсын онц чухал объектод үйлдэгдэж буй гэмт хэрэг, зөрчлийн шалтгаан нөхцөлийг тодорхойлохыг зорьсон. Нийт зөрчлийн нөхцөл байдлаас дүгнэхэд 6 төрлийн зөрчил нийтлэг үйлдэгдэж байна. Үүнд:

1. Бичиг баримтын зөрчил
2. Объектод зориулалтын бус газраар нэвтрэхийг оролдсон
3. Объектоос хулгай хийсэн
4. Объектод архидан согтуурсан
5. Объектод тогтоосон дэг журам зөрчсөн
6. Албан хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг эсэргүүцсэн зэрэг багтана.

Зөвхөн бичиг баримтын зөрчил сүүлийн 3 жилийн байдлаар өссөн үзүүлэлттэй байна. 2020 онд объектод тогтоосон дэг журам зөрчсөн үйлдэл давамгайлж байсан бол 2021, 2022 онд бичиг баримтын зөрчил хамгийн их үйлдэгдсэн байна³. Нийт гэмт хэрэг, зөрчлийн дийлэнх нь дээр дурдсан зөрчлүүд эзэлж байна. Тухайлбал, улсын онц чухал объект руу зохих зөвшөөрөлгүй, хуурамч бичиг баримтаар, эсвэл эрх бүхий этгээдийн бичиг баримтаар нэвтрэх үйлдлүүд бүртгэгдэх болсон нь бичиг баримтын шалгалтыг эрчимжүүлэх, шалгах ажиллагаанд техник технологийн дэвшилтэт аргыг нэвтрүүлэх шаардлагатай болохыг илтгэнэ.

График №1.

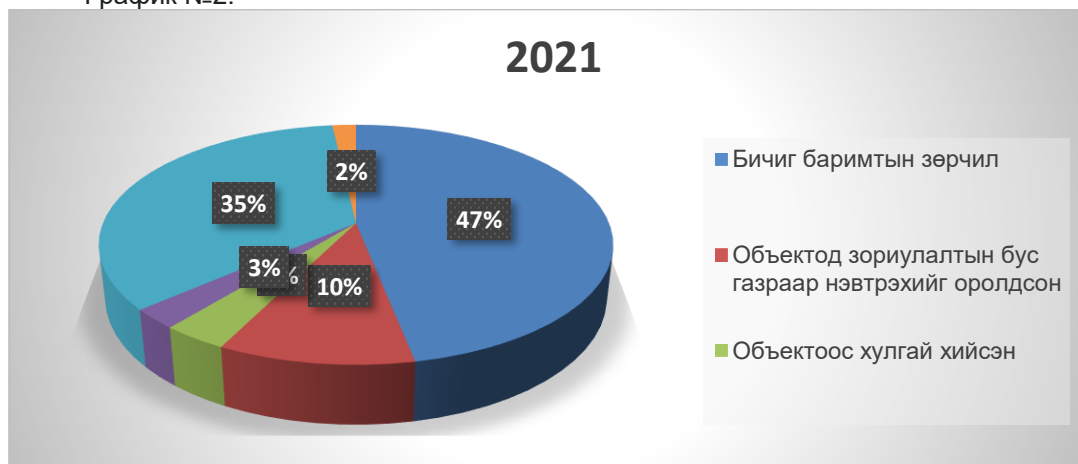

Мөн онц чухал объектын бүс рүү иргэд хууль бусаар нэвтрэх архидан согтуурах явдал тогтмол гарч байна. Энэ нь дулааны улиралд ялангуяа цэвэр усны хамгаалалт бүхий бүсэд цагдаагийн хяналт байхгүй, иргэдийн хөл хөдөлгөөн багатай орчинд, сул чөлөөтэй согтууруулах ундаа хэрэглэх, тэндээ унтаж амрах зорилгоор объект руу, санаатайгаар явган болон автомашинтай нэвтрэх үйлдэл хийж байна. Гэр хорооллын орчмын хамгаалалтын бүс рүү нэвтрэх, амрах, зугаалах, чөлөөт цагаа

² 1994 оны Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль

³ Дотоодын цэргийн мэдээ. УБ. 2022. 6 дахь тал

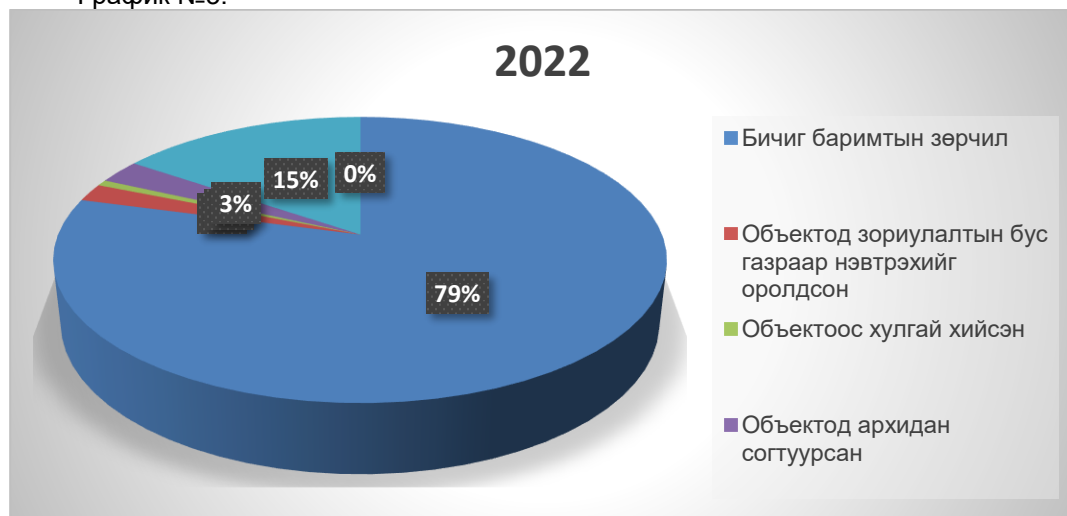
өнгөрүүлэх зорилгоор ч нэвтрэх тохиолдол байгааг нь цаашид анхаарч тодорхой хязгаарлалт хийхгүй бол шинэ төрлийн гэмт хэрэг, зөрчил ч үйлдэгдэхийг үгүйсгэхгүй.
График №2.

2020 онд нийт зөрчлийн дүнд бичиг баримтын зөрчил 31 хувийг эзэлж байсан бол 2021 онд 47 хувийг, 2022 онд 79 хувь болж өссөн байна. 2022 онд үйлдэгдсэн бичиг баримтын зөрчил нь өнгөрсөн оныхоос 32 хувиар өссөн нь анхаарал татаж байна⁴. Энэ нь тухайн объектод үйл ажиллагаа явуулж буй байгууллагын бичиг, баримтын шинэчлэл, үйл ажиллагааны журам, дүрмийн зохицуулалт, албан хаагчдын хувийн хариуцлага, хандлага, ухамсар соёлтой холбоотой.

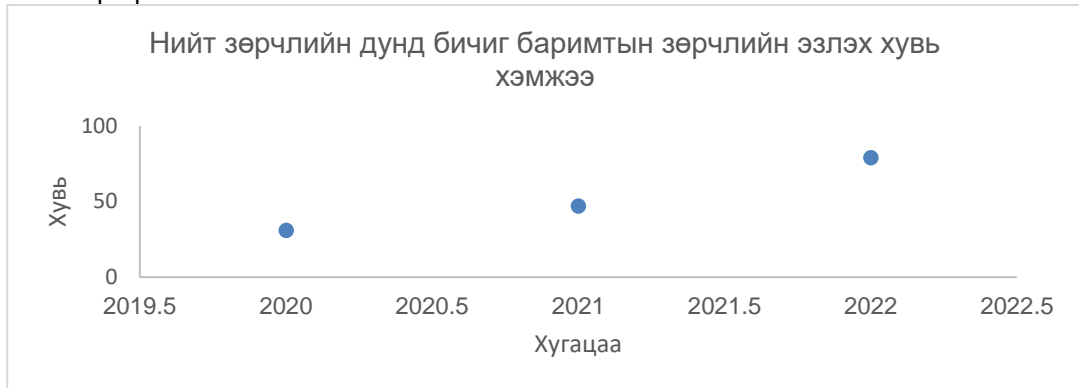
Албан байгууллагын үнэмлэхийн хугацаа дууссан, шинэчлээгүй, шинээр ажилд орсон ажилчдад заавар зөвлөгөө өгдөггүй, нэвтрэх зөвшөөрлийн төрөл ихтэй, зөвшөөрөл авах шат дамжлага их байдагтай холбоотой байж болох юм. Ийм нөхцөлд улсын онц чухал объектод нэвтэрч хорлон сүйтгэх болон хорлон саатуулах ажиллагаа явуулах, устгах, гэмтээх, дэлбэлэх, шатаах үйлдэл хийхийг үгүйсгэхгүй.

График №3.

⁴ Дотоодын цэргийн мэдээ. УБ. 2022. 8 дахь тал

График №4.

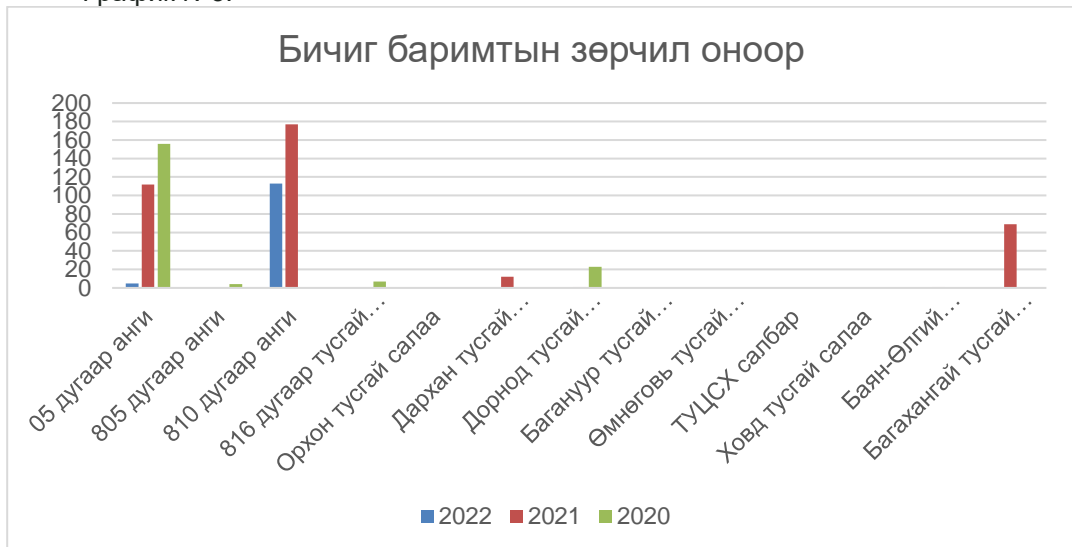

Мөн энэ төрлийн зөрчлийг ямар субъект үйлдэгдэж буйг тогтоож дүгнэлт хийх нь чухал. Өөрөөр хэлбэл субъектийн онцлогийг тодорхойлсны үндсэн дээр цаашид хэрэгжүүлэх урьдчилан сэргийлэх арга замыг төлөвлөх шаардлагатай.

Улсын онц чухал объектод харуулын үүрэг гүйцэтгэж буй албан хаагчийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлдэггүй, эсэргүүцдэг, доромжилж, басамжилдаг, үл биелүүлэх үйлдэл гарах боллоо. Энэ нь нэг талаар иргэдийн эрх зүйн ухамсар, ёс суртахуун, зан төлөв, соёлын түвшинтэй холбоотой, нөгөө талаас албан хаагч шаардлагаа хуулийн хүрээнд тавих, шаардах, харилцааны соёл, хандлагатай холбоотой.

Хэсэгчилсэн судалгаанаас үзэхэд⁵, улсын онц чухал объектод ажиллаж буй төрийн болон бусад албан хаагчид өөрсдөө тогтоосон дэглэм зөрчих, архи дан согтуурах, хууль ёсны шаардлагыг эсэргүүцэх, онц чухал объектоос хулгайлах үйлдэл хийх явдал буурахгүй байгаа нь Дотоодын цэргийн байгууллагын хамгаалалтад буй объектод ажил үүрэг гүйцэтгэж байгаа албан хаагчдад чиглэсэн гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг тогтмол зохион байгуулах хэрэгцээ, шаардлага байгааг харуулна.

График №5.

Бичиг баримтын зөрчил 05 дугаар анги, 810 дугаар анги, багахангай тусгай салбар дээр ихэвчлэн илэрдэг байна.

График №6.

⁵ Улсын онц чухал объектод үйлдэгдэж буй гэмт хэрэг, зөрчлийн мэдээ. УБ. 2022. 11 дэх тал

2020 онд анги салбарууд зөрчлийг шийдвэрлэсэн байдал

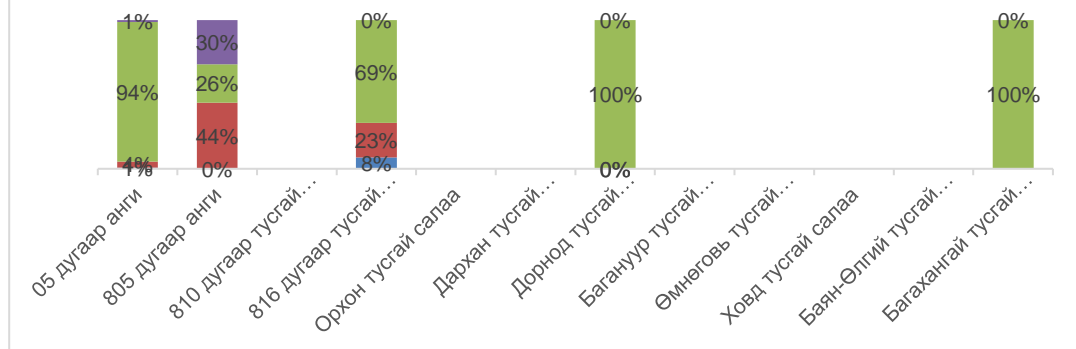

График №7.

2021 онд анги салбарууд зөрчлийг шийдвэрлэсэн байдал

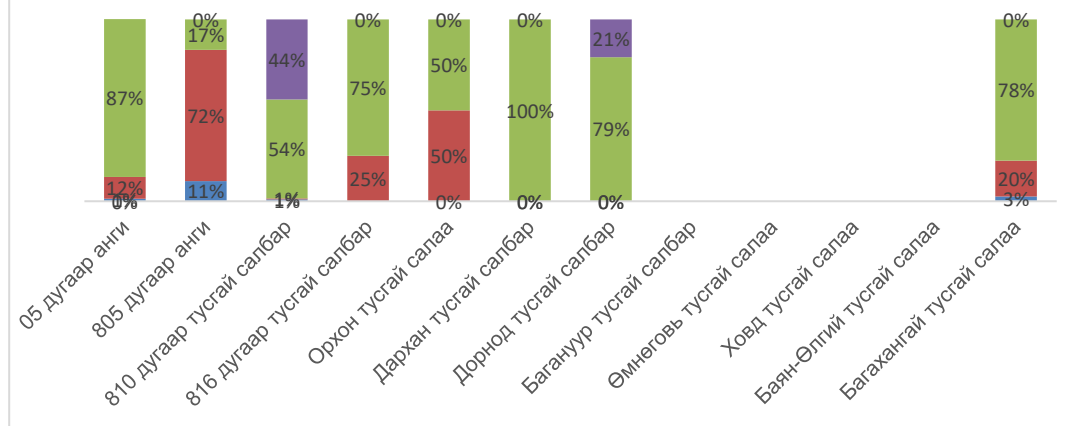
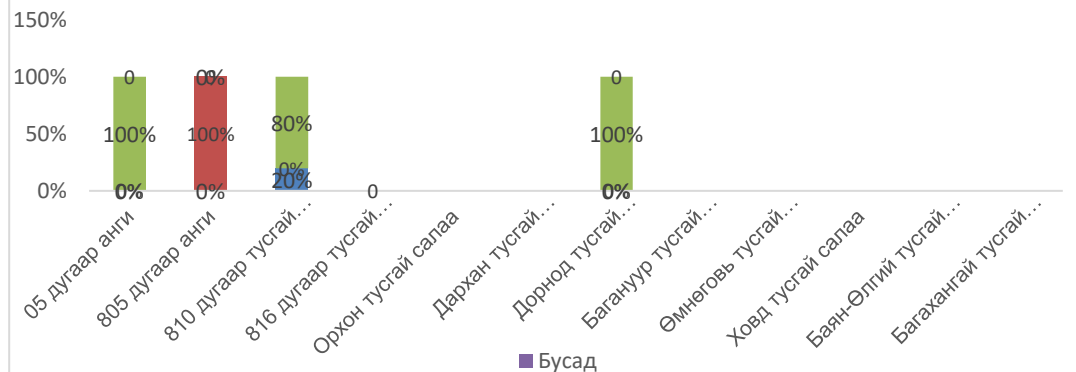

График №8.

2022 онд анги салбарууд зөрчлийг шийдвэрлэсэн байдал

Анги, салбаруудыг зөрчлийг шийдвэрлэсэн байдлаар нь авч үзвэл, Дорнод тусгай салбар, 05 дугаар анги, 810-р тусгай салбар, Дархан, Дорнод, Багахангай зэрэг тусгай салбарууд ихэвчлэн байгууллагад нь мэдэгдэж арга хэмжээ авдаг бол 805-р анги ихэвчлэн харьяалах дүүргийн цагдаагийн байгууллагад шилжүүлж хэргийг шийдвэрлүүлсэн байна. Ижил төстэй гэмт хэрэг, зөрчлийг өөр чиг үүрэг бүхий байгууллагад шилжүүлэн шийдвэрлүүлж байгаа нь гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх ажлын мөн чанар алдагдах, хэлбэр төдий хандах, гэмт хэрэг үйлдсэн хүн ял завших, эсвэл хүний эрх зөрчигдөх нөхцөл үүснэ.

Дүгнэлт

Дотоодын цэрэг судлалын салбарыг хөгжүүлэх шаардлага байгаа болох нь дээрх судалгааны дүнгээс харагдаж байна. Энэ салбарт үйлдэгддэг гэмт хэрэг, зөрчлийн нөхцөл байдалд шинжлэх ухааны үүднээс дүн шинжилгээ хийж, шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлох, урьдчилан сэргийлэх арга замыг тодорхойлох шаардлагатай байна.

Санал

- Дотоодын цэргийн албан хаагчийн харьяалан шийдвэрлэх зөрчлүүдийг төрөлжүүлэн Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;

- Дотоодын цэргийн байгууллагын хамгаалалтад буй объектод үүрэг гүйцэтгэж байгаа албан хаагчдад чиглэсэн гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг тогтмол зохион байгуулах;

- Улсын онц чухал объектод үүрэг гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын гэмт хэрэгтэй тэмцэх талаарх мэдлэг, ур чадвар, хандлагыг дээшлүүлэх талаар үе шаттай арга хэмжээ зохион байгуулах;

- Ажилчдын хувийн бичиг баримт, зөвшөөрлийг тогтмол шинэчилж, албажуулах, нэвтрэх зөвшөөрлийн төрлийг тодорхой болгох;

- Улсын онц чухал объектын харуул, хамгаалалтын үйл ажиллагааг орчин үеийн техник, технологиор хангах, алба хаагчдыг энэ чиглэлээр мэргэшүүлэх;

- Дотоод хэргийн их сургуулийн Эрдэм шинжилгээний нэгдсэн хүрээлэнгийн бүтцэд Дотоодын цэрэг судлалын төв байгуулж, энэ чиглэлийн судалгааг дагнан хийх зэрэг болно.

Ашигласан материал

Хууль тогтоомж

- Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль. 1994
- Дотоодын цэргийн тухай хууль. 2017

Судалгаа, тайлан

- Дотоодын цэргийн мэдээ. УБ. 2022
- Улсын онц чухал объектод үйлдэгдэж буй гэмт хэрэг, зөрчлийн мэдээ. УБ. 2022